

کاربرد

آینده پروہمی

در ایجلاسز ماہی متناسب با عصر اطلاعات

نازلے سلطانی اقدام
دکتر مجید رستمی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کاربرد آینده‌پژوهی در ایجاد سازمان‌های متناسب با عصر اطلاعات

تالیف:

نازلی سلطانی اقدم
کارشناسی ارشد مدیریت دولتی

دکتر مجید رستمی
عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق

انتشارات موجک

سرشناسه: سلطانی اقدم، نازلی، ۱۳۶۷ -

عنوان و نام پدیدآور: کاربرد آینده‌پژوهی در ایجاد سازمان‌های متناسب با عصر اطلاعات/ تالیف نازلی سلطانی اقدم، دکتر مجید رستمی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات موجک، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: [۱۲۴] ص.: جدول، نمودار (رنگی).

شابک: ۱-۰۴-۸۶۳۴-۶۰۰-۹۷۸-۴۴۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۱۹- [۱۲۴].

موضوع: ایران. وزارت امور اقتصادی و دارایی - کارکنان - نمونه‌پژوهی

موضوع: آینده‌پژوهی - ایران - نمونه‌پژوهی

موضوع: Forecasting -- Study and teaching -- Iran -- Case studies

شناسه افزوده: رستمی بشمنی، مجید، ۱۳۵۸ -

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۲ک ۸س/ ۱۵۸CB

رده بندی دیویی: ۰۰۳/۲۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۴۶۰۲۰۱۵

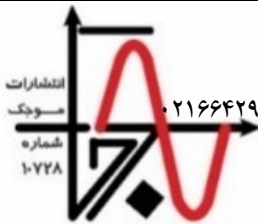
انتشارات موجک

تلگرام: ۰۹۰۱۷۶۷۲۵۰۲ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز بخش: ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۲۱۸۱۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل: mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir

عنوان: کاربرد آینده‌پژوهی در ایجاد سازمان‌های متناسب با عصر اطلاعات

تالیف: نازلی سلطانی اقدم، دکتر مجید رستمی

طراح جلد: سیده زهرا روشنایی

مشخصات ظاهری: ۱۲۴ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: بهار ۱۴۰۰، تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۴۴۰۰۰۰ ریال، شابک: ۱-۰۴-۸۶۳۴-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

سخن مولف ۱

بخش اول: آینده پژوهی و سازمان‌های متناسب با عصر اطلاعات ۳

فصل اول: آینده پژوهی ۵

۱-۱ مفهوم آینده پژوهی ۵

۲-۱ ماهیت آینده پژوهی ۸

۳-۱ مولفه‌های آینده پژوهی ۹

۱-۳-۱ آینده پردازی ۹

۲-۳-۱ آینده اندیشی ۹

۳-۳-۱ آینده نگاری ۱۰

۴-۳-۱ آینده شناسی ۱۰

۵-۳-۱ آینده نگری ۱۰

فصل دوم: مبانی و اصول آینده پژوهی ۱۱

۱-۲ جایگاه علمی آینده پژوهی ۱۱

۲-۲ قلمرو موضوعی آینده پژوهی ۱۳

۳-۲ اصول آینده پژوهی ۱۳

فصل سوم: اهداف آینده پژوهی ۱۷

- ۱-۳ هدف آینده پژوهی ۱۷
- ۲-۳ اصول بنیادین آینده پژوهی ۱۸
- ۳-۳ عوامل اصلی در ساخت آینده ۱۹
- ۴-۳ شفافیت تصویر آینده ۱۹

فصل چهارم: روش های آینده پژوهی ۲۳

- ۱-۴ روش شناسی آینده پژوهی ۲۳
- ۱-۱-۴ سناریو ۲۴
- ۲-۱-۴ دیده بان آینده ۲۴
- ۳-۱-۴ دلفی ۲۴
- ۴-۱-۴ پس نگر از آینده به امروز ۲۵
- ۵-۱-۴ توفان فکری (هم اندیشی) ۲۵
- ۶-۱-۴ چشم انداز سازی ۲۶
- ۷-۱-۴ مدل سازی ۲۶
- ۸-۱-۴ تحلیل تاریخی ۲۶
- ۹-۱-۴ تجزیه و تحلیل روند ۲۶
- ۱۰-۱-۴ برنامه ریزی بر پایه فرض ۲۷
- ۲-۴ روش های آینده پژوهی ۲۷
- ۱-۲-۴ روش های اکتشافی و روش های هنجاری ۲۷
- ۲-۲-۴ روش های کمی و روش های کیفی ۲۸
- ۳-۲-۴ روش های مبتنی بر داده (فرض) و روش های مبتنی بر نظر متخصصان ۲۸
- ۳-۴ آینده پژوهی و تفکر راهبردی در سازمان ۲۸
- ۴-۴ رویکرد کل نگر و سیستمی آینده پژوهی ۳۰

فصل پنجم: آینده نگاری ۳۵

- ۱-۵ نیروهای پیشران آینده‌نگاری ۳۵
- ۲-۵ ویژگی‌های آینده‌پژوهان ۳۷
- ۳-۵ مزایای آینده‌پژوهی ۴۰
- ۴-۵ چارچوبی فرارشته‌ای برای آینده‌پژوهی ۴۲

فصل ششم: سازمان‌های عصر اطلاعات ۴۵

- ۱-۶ تعریف سازمان ۴۵
- ۲-۶ تعریف سازمان‌های متناسب با عصر اطلاعات ۴۶
- ۳-۶ ساختار سازمانی در سازمان‌های متناسب عصر اطلاعات ۴۷
- ۴-۶ ابعاد سازمانی در سازمان‌های متناسب عصر اطلاعات ۴۸
- ۱-۴-۶ ابعاد ساختاری ۴۸
- ۲-۴-۶ ابعاد محتوایی ۴۹

فصل هفتم: مولفه‌های سازمان‌های متناسب عصر اطلاعات ۵۳

- ۱-۷ ویژگی‌های سازمان‌های عصر اطلاعات ۵۳
- ۲-۷ مولفه‌ها و مشخصات سازمان‌های عصر اطلاعات ۵۴
- ۱-۲-۷ تفکر سیستمی ۵۴
- ۲-۲-۷ تسلط شخصی ۵۵
- ۳-۲-۷ مدل‌های ذهنی ۵۵

بخش دوم: مطالعه موردی: سازمان امور اقتصادی و دارایی استان تهران ۵۹

فصل هشتم: بیان مسئله ۶۱

- ۱-۸ مقدمه ۶۱
- ۲-۸ بیان مسئله ۶۵

- ۳-۸ اهمیت مسئله ۶۷
- ۴-۸ اهداف ۶۹
- ۵-۸ مدل مفهومی ۷۰
- ۶-۸ فرضیه‌ها ۷۰
- ۷-۸ تعریف مفهومی متغیرها ۷۱

فصل نهم: سازمان امور اقتصادی و دارایی استان تهران ۷۵

- ۱-۹ تاریخچه ۷۵
- ۲-۹ اهداف و وظایف سازمان ۷۶
- ۳-۹ چشم‌انداز پژوهی در سازمان دارایی ۷۷

فصل دهم: بررسی تحقیقات مشابه ۷۹

- ۱-۱۰ تحقیقات مشابه خارجی ۷۹
- ۲-۱۰ تحقیقات مشابه داخلی ۸۳
- ۳-۱۰ جمع‌بندی پیشنهاد ۹۱

فصل یازدهم: روش و ابزار ۹۵

- ۱-۱۱ جامعه و نمونه آماری ۹۵
- ۲-۱۱ روش و ابزار گردآوری داده‌ها ۹۶
- ۳-۱۱ روایی و پایایی پرسشنامه ۹۸

فصل دوازدهم: یافته‌ها ۱۰۱

- ۱-۱۲ یافته‌های توصیفی متغیرهای جمعیت شناختی ۱۰۱
- ۲-۱۲ بررسی توصیفی مولفه‌های آینده‌پژوهی ۱۰۴
- ۳-۱۲ یافته‌های استنباطی ۱۰۵

فصل سیزدهم: جمع بندی ۱۱۳

۱-۱۳ بحث و نتیجه گیری ۱۱۳

۲-۱۳ پیشنهادهای کاربردی ۱۱۶

منابع ۱۱۹

منابع فارسی ۱۱۹

منابع انگلیسی ۱۲۳

سخن مولف

آینده پژوهی منعکس می کند که چگونه از دل تغییرات یا تغییر نکردن «امروز»، واقعیت «فردا» تولد می یابد. آینده پژوهی از آنجا که فرصتی برای مطالعه و بررسی شرایط و ویژگی های آینده را برای تصمیم گیری فراهم می کند، بستری برای توسعه تلقی می گردد. نظر به اهمیت نقش آینده پژوهی در تحقق سند چشم انداز بیست ساله کشور، کتاب حاضر به مطالعه وضعیت آینده پژوهی در سازمان های متناسب با عصر اطلاعات می پردازد. از این رو، به منظور حفظ کارایی و تداوم موفقیت در زمینه طراحی و ایجاد سازمان های متناسب با عصر اطلاعات، ناگزیر به بررسی موضوعات مرتبط با آینده و بهره گیری از فنون و روش های آینده پژوهی است.

نتایج حاصل از این کتاب نشان می دهد که آینده پژوهی بر طراحی و ایجاد سازمان های متناسب با عصر اطلاعات به ویژه سازمان امور اقتصادی و دارایی استان موثر است و اینکه آینده پژوهی یک ضرورت است، زیرا تجربه نشان داده موفقیت سازمان در گرو درک سریع متغیرهای محیطی و پیش بینی تهدیدات و فرصت ها و احراز آمادگی های لازم است. مضافاً که هدف آن، ادراک و غلبه بر نیروهای درازمدت تغییر، به جهت ارائه تصویرهای بدیل و مطلوب از آینده به منظور حفظ و گسترش رفاه است.

شیوه سازماندهی کتاب حاضر بصورت زیر می باشد.

این کتاب به دو بخش فصول آموزشی و فصول پژوهشی تقسیم خواهد شد. بخش اول شامل مباحث آموزشی در زمینه آینده پژوهی و سازمان های متناسب با عصر اطلاعات می باشد.

فصول آموزشی شامل هفت فصل: آینده پژوهی، مبانی و اصول آینده پژوهی، اهداف آینده پژوهی، روش های آینده پژوهی، آینده نگاری، سازمان های عصر اطلاعات، مولفه های سازمان های متناسب عصر اطلاعات می باشد.

در بخش دوم کاربرد آینده‌پژوهی در طراحی و ایجاد سازمان‌های متناسب با عصر اطلاعات در سازمان امور اقتصادی و دارایی استان تهران بررسی می‌شود. فصول پژوهشی شامل شش فصل: بیان مسئله، سازمان امور اقتصادی و دارایی استان تهران، بررسی تحقیقات مشابه، روش و ابزار، یافته‌ها، جمع‌بندی می‌باشد.

در پایان، بر خود لازم می‌دانم از همه عزیزانی که در مراحل گوناگون آماده‌سازی این کتاب مرا یاری نموده‌اند بویژه از جناب آقای دکتر علی اکبر افجه‌ای که در نگارش این کتاب راهنمایی‌های زیادی نمودند و در مراحل مختلف بدون هرگونه محدودیتی قبول زحمت فرموده و از هرگونه کمکی دریغ ننمودند صمیمانه تقدیر و تشکر می‌نمایم.

نازلی سلطانی‌اقدم، دکتر مجید رستمی

زمستان ۱۳۹۹

آینده پژوهی منعکس می کند که چگونه از دل تغییرات یا تغییر نکردن «امروز»، واقعیت «فردا» تولد می یابد. آینده پژوهی از آنجا که فرصتی برای مطالعه و بررسی شرایط و ویژگی های آینده را برای تصمیم گیری فراهم می کند، بستری برای توسعه تلقی می گردد. نظر به اهمیت نقش آینده پژوهی در تحقق سند چشم انداز بیست ساله کشور، پژوهش حاضر به مطالعه وضعیت آینده پژوهی در سازمان های متناسب با عصر اطلاعات می پردازد. از این رو، به منظور حفظ کارایی و تداوم موفقیت در زمینه طراحی و ایجاد سازمان های متناسب با عصر اطلاعات، ناگزیر به بررسی موضوعات مرتبط با آینده و بهره گیری از فنون و روش های آینده پژوهی است.